

Amsterdam University of Applied Sciences

Van 'leren lezen' naar 'lezen om te leren'. Samenwerkend lezen in het voortgezet onderwijs.

Moeken, Niki; Kuiken, Folkert; Welie, Camille

Publication date

2016

Document Version

Author accepted manuscript (AAM)

Published in

Van twaalf tot achttien

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Moeken, N., Kuiken, F., & Welie, C. (2016). Van 'leren lezen' naar 'lezen om te leren'. Samenwerkend lezen in het voortgezet onderwijs. *Van twaalf tot achttien*, 26(1), 22-23.

General rights

It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Disclaimer/Complaints regulations

If you believe that digital publication of certain material infringes any of your rights or (privacy) interests, please let the Library know, stating your reasons. In case of a legitimate complaint, the Library will make the material inaccessible and/or remove it from the website. Please contact the library: <https://www.amsterdamuas.com/library/contact/questions>, or send a letter to: University Library (Library of the University of Amsterdam and Amsterdam University of Applied Sciences), Secretariat, Singel 425, 1012 WP Amsterdam, The Netherlands. You will be contacted as soon as possible.

VAN 'LEREN LEZEN' NAAR 'LEZEN OM TE LEREN'

Samenwerkend lezen in het voortgezet onderwijs (SALEVO)

Hoewel er veel bekend is over effectief leesonderwijs, blijft toepassing in het voortgezet onderwijs vaak uit. Om deze kloof te dichten heeft de Universiteit van Amsterdam een lesmethode ontwikkeld waarbij leerlingen in kleine groepjes met hun schoolteksten aan de slag gaan. De effectiviteit hiervan werd getest op drie scholen in Amsterdam-West. Een taalcoördinator van een van deze scholen geeft uitleg over deze aanpak.

Wat was voor jullie de aanleiding om aan het onderzoeksproject deel te nemen?

'Al jaren merkten wij dat veel leerlingen op onze school kampen met achterstanden op het gebied van tekstbegrip en woordenschat. Ondanks dat er verschillende materialen en methoden op school aanwezig zijn, werd hier slechts door enkele docenten gebruik van gemaakt. Daarnaast wisten wij niet precies wat effectief was en wat niet. Onder docenten vond weinig uitwisseling plaats waardoor het soms leek alsof het wiel steeds opnieuw moest worden uitgevonden. Deelname aan het onderzoek van de UvA vormde een mooie aanleiding om dit probleem aan te pakken.'

Hoe zag de interventie eruit?

'Voor het onderzoek hebben vmbo-t, havo- en vwo-leerlingen in kleine groepjes samenwerkend gelezen. Daarbij kregen zij allemaal een eigen rol toebedeeld zodat ze samen verantwoordelijk waren voor het maken van de opdrachten. Verspreid over acht weken lazen de leerlingen gemiddeld 24 uur volgens deze methode bij de vakken aardrijkskunde, geschiedenis en biologie. De docent Nederlands bood daarbij ondersteuning door in de lessen tekststructuren en tekstverbanden te behandelen.'

Hoe is de implementatie van de methode verlopen?

'Voor ons was het een nieuwe manier van werken, aangezien de meeste docenten hun leerlingen slechts incidenteel lieten samenwerken. Niet alleen voor leerlingen was het dus even wennen, maar ook docenten waren er niet altijd op ingesteld. Dat riep vragen op, want hoe breng je de leerlingen bijvoorbeeld de sociale aspecten van samenwerken bij? Dit werd nog extra bemoeilijkt doordat sterkere en zwakkere lezers in groepjes bij elkaar zaten. Enerzijds had dit voordelen doordat leerlingen zo meer van elkaar konden leren, anderzijds leek het soms alsof leerlingen met een vergelijkbaar niveau juist beter met elkaar konden overleggen vanwege eenzelfde manier van denken.'

Hoe zijn de docenten hierbij begeleid?

'Zowel vanuit de UvA als vanuit onze school is veel aandacht geweest voor de implementatie. Alle docenten hebben voor de interventie twee trainingen van de universiteit bijgewoond. Daarnaast hebben wij individuele gesprekken met de docenten gevoerd over bijvoorbeeld de groepsvorming, de vervolgoopdrachten en de begeleiding van leerlingen. Vooral dat laatste bleek voor sommige docenten lastig. Het betekende namelijk voor velen een omschakeling van frontaal lesgeven naar een rol als coach. Daarbij waren de docenten niet alleen verantwoordelijk voor het geven van goede feedback op het werk van de leerlingen, maar moesten zij ook aandacht besteden aan het samenwerkingsproces.'

Onderzoeksresultaten laten positieve effecten van het samenwerkend lezen zien op het tekstbegrip van de leerlingen. In hoeverre zien jullie dit terug in de klas?

'Van docenten heb ik begrepen dat leerlingen gedurende de interventie bedreven werden in het lezen van teksten. Ze kregen vaardigheden aangeleerd die het makkelijker maken om een tekst te hanteren. Door teksten zo gestructureerd aan te pakken, leerden ze structuren herkennen, hoofd- en bijzaken onderscheiden en hoe ze moeten omgaan met onbekende woorden. Ook het maken van samenvattingen is iets waar vooral de vwo-klas echt iets aan heeft gehad. Verder merk ik dat de aandacht voor leesvaardigheid de interesse bij leerlingen heeft aangewakkerd. Wanneer ik taaltoetsen afneem, zijn leerlingen nu meer dan eerst benieuwd naar hun prestaties.'

Wat heeft deelname aan het onderzoeksproject jullie gebracht?

'Als je meedoet aan een onderzoek, zijn docenten verplicht om mee te werken. Dat is een grote meerwaarde. Je bent als school vaak lang bezig met het uitzoeken van een goede methode. En als je er dan een hebt, wordt er meestal maar mondjesmaat mee gewerkt. Nu moesten alle betrokken docenten volgens de methode aan de slag en dat leidde soms tot inzichten zoals 'hé, ik weet eigenlijk te weinig van samenwerkend leren, daar moet ik me echt eens in verdiepen'. Daarnaast waren zeker niet alle docenten zich ervan bewust tegen welke problemen leerlingen aan kunnen lopen bij het lezen van een tekst. Doordat de leerlingen tijdens het samenwerkend lezen hun gedachten expliciet moesten maken, werd duidelijk op welke dwaalsporen leerlingen terecht kunnen komen als zij een woord niet kennen of niet in staat blijken om de kern uit een alinea te halen.'

Je zou dus kunnen zeggen dat er bewustwording onder docenten heeft plaatsgevonden?

'Inderdaad. De meeste docenten waren van meet af aan gemotiveerd om aan het onderzoek deel te nemen. Zij waren zich al langer bewust van de gebrekkige leesvaardigheid van leerlingen en waren van mening dat zij hier in hun lessen wat mee moesten. Toch waren er ook docenten die het belang van taal weliswaar onderschreven, maar voor wie het nog erg ver van hen af stond. Bij hen heeft zich echt een verandering voltrokken. Van 'taal is belangrijk, maar het is aan de docenten Nederlands om hier actief iets aan te doen', zeggen zij nu 'taal is belangrijk en ik zou er meer aandacht aan moeten besteden in mijn lessen'.

Het onderzoeksproject is afgerond. Heeft het binnen de school tot veranderingen geleid?

'Ik zie dat sommige docenten heel sterk zijn geworden doordat zij acht weken lang iets gedaan hebben waarvan ze zagen dat het werkt. Zij zijn ervan overtuigd geraakt dat het goed is om ook in de vakvakken aandacht te besteden aan taal- en leesvaardigheid. Dat is terug te zien in de lessen die zij geven, zelfs wanneer de leerlingen niet samenwerkend lezen. Verder bleek uit het onderzoek dat er nog veel winst te behalen valt op het gebied van samenwerken. Dit was voor ons aanleiding om te onderzoeken hoe we leerlingen deze samenwerkingsvaardigheden al in de eerste klas kunnen aanleren, zodat ze hier tijdens hun hele schoolcarrière baat bij hebben.

Auteurs: Niki Moeken, Folkert Kuiken & Camille Welie